

ניצוץ אחד

ניצוץ אחד ופרפראות יקרות משיעורי מורנו
הגה"ח ר' דניאל חיים אלתר שליט"א
ראש ישיבת 'פני מנחם' בעיר ק"ק ירושלים תובב"א

יו"ר בסיוע הנגיד הרבני הספואר
הרה"ח ר' מאיר מלניק זצ"ל וזש"פ שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

רוא דאחד שיחות ודרשות

עבודת ההלל - תשוקת הלב הגואה

'אלה הם מועדי'

בקריאת יום ראשון של חג הסוכות בפרשת אמור, מתחילים בפסוק (ויקרא כב ט) 'וידבר ה' וגו', שור או כשב או עז כי יולד'. ולכאורה, הרי רק לאחר שבעה פסוקים מתחילים פסוקי המועדים, ומה הענין להקדים פסוקים אלו. גם רואים אנו בהמשך, כי עוד בטרם מונה התורה את כל המועדים, כבר נאמר בסוף הפסוק (ספ. כג) 'אלה הם מועדי', ובפשטות המקרא נשמע שכבר נאמרו המועדות ופסוק זה מסיים למנותם, בעוד שבפועל המועדים נמנים להלן.

'על כן יהיו דבריך מעטים'

כדי להבין, יוקדם ביאור פסוק בספר 'קהלת' הנקרא בחג הסוכות [ומילתא אגב אורחא, מרגלא בפיו של כ"ק אדמו"ר הפני מנחם] זצ"ל לספר שאביו כ"ק אדמו"ר האמרי אמת' זצ"ל ציוה עליו ללמוד ספרי מוסר מן הראשונים, ואמר אבא מארי זצ"ל, כי בעצם גם ספר 'קהלת' עס פירוש רש"י הוא ספר מוסר מן הראשונים, ולא דווקא בסוכות, אלא בכל ימות השנה [...].

כתיב ב'קהלת' (ס. ב) 'אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלוקים, כי האלוקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים'. והדיוק מפורסם ונשנה בספרים רבים. הלא מה ש'האלוקים בשמים', היא סיבה, לכאורה, שלא יחשוש האדם מלדבר דברי הבל, כי הוא בארץ והאלוקים בשמים. ואם רצה שלמה המלך להזהיר את האדם לשמור פיו ולשונו, נכון היה לומר שהקב"ה נמצא גם בארץ מתחת, ולא רק בשמים, וכיון שה' ניצב עליך, יהיו דבריך מעטים. ויישובים רבים נאמרו בזה מחכמי וצדיקי הדורות (עי' הקדמה לספר 'כן יברך ישראל' בשם הרה"ק מרח"ק, שער כח רבים על קהלת עמ' א בשם החכם סופר; אמרי פנחס, שער א אות רנ"א; תפלות חכמה לחיות דעה, קהלת שס; כתבי המגיד מונועל ח"ב קהלת; קול ענק. קהלת; 'אמנות טהורות' על תפלות לנצל העצם ממנו, קמ"ה, י"ה עיר דוד [לדף] שער כח החכמה, קהלת).

דברים מעטים ומחשבה רבה

הרה"ק בעל ה'הפלאה' זצ"ל בספרו 'פנים יפות' (ריש פר' ואתחנן; ושר) דרש בזה בהקדם אשר פירש את דברי ישעיהו הנביא (כט. יא) 'ויאמר ה', יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני'. ופירש דהתפילה הלא עיקרה כוונת הלב, שעל שם כך היא קרויה 'עבודה שבלב' (תפנית ג). ועניינה הוא, שהכוונה היא הנותנת חיות בתיבות התפילה וכאשר יש לתיבה חיות היא קלה ש'חיי נושא את עצמו' (שנת ג). וכך היא פורחת ועולה למעלה. מאידך, אם התיבה אין בה מחשבה הרי היא כגוף ללא נשמה [וכמו שכתב ב'תורת חובות הלבבות' (שפתיא) סג"ר א' (שפתיא)] 'וכשיחפץ להתפלל בלשונו, ולבו טרוד בוולת ענין התפילה, תהיה תפילתו גוף בלא רוח וקליפה בלא לב' והתיבה כבדה והיא נשארת למטה. זוהי הכוונה בדברי חז"ל (ברכות כט) שפירשו 'כל העושה תפילתו קבע - כל שתפילתו דומה עליו כמשוי'. שמי שתפילתו ללא מחשבה וכוונת המילות, התפילה כבדה כמשא כבד. ולפי גודל המחשבה יכול לעלות הדיבור למעלה בהיכל ה', אבל הדיבורים שהם בלי מחשבה, הם כמשא - כגוף בלא נשמה. וזהו ביאור במאמר הכתוב 'בשפתו כבדוני', שהיתה תפילתם 'כבדה' ולא יכלה לעלות למעלה מרוב כובדה, כי 'לבו רחוק ממני' והתפילה היתה ריקה מנשמה ומכוונה, והיתה כגוף מת.

וזו כוונת הכתוב 'כי האלוקים בשמים ואתה על הארץ, על

מה לך תים כי תנוס

תירדן תפס ל'אחור. תהרים

תירדן תפס ל'אחור. תהרים

תירדן תפס ל'אחור. תהרים

תירדן תפס ל'אחור. תהרים

תירדן תפס ל'אחור. תהרים

תירדן תפס ל'אחור. תהרים

(חלל - תחלים קד ה-ח)

יראת הקרובים

יש להבין, מה שאל ברישא ומה תירץ בסיפא.

ביאר ה'אמרי חיים' מו"ז'ניץ זצ"ל כי תמה המשורר כיצד יתכן שנהר הירדן הקטן סב לאחריו בנחת, ואילו הים הגדול ורחב הידיים ברח ונס על נפשו ברוב פחד ויראה. כיוצא בזה הוסיף לתמוה, איך ההרים הגבוהים ירקדו בחזק כאילים איתנים, ואילו הגבעות הקטנות רק נוע ינועו כבני צאן הרכות.

על הא תרוצי קא מתרץ, כי 'מלפני אדון חולי ארץ, מלפני א-לוה יעקב'. שירתם היא מלפני רבון כל העולמים, שלגביו ככל שהנברא גדול יותר כך הוא משיג יותר מגדולת בוראו, אפס קצהו, ובהתאם לכך מתמלא יותר בחיל ורעדה. ולכך שפיר דווקא הים הגדול וההרים הרמים ינוסו וינועו ביתר תוקף ועוז.

והוא בדומה למה שאמר רבה של ריישא, הגאון רבי אהרן לעווין זצ"ל על הפסוק (תהלים פד. א) 'אשרי יושבי ביתך, עוד יהללך סלה'. שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מלך בשר ודם, ככל שסובביו קרובים אליו יותר, כך הם מכירים יותר את חולשותיו, וכך הם פחות מתייירים ממנו. אבל מלכו של עולם, ככל שמתקרב יותר האדם אליו ומוסיף הכרה בו, מתגדלת אצלו יותר יראת הרוממות, 'וכשמחשב בדברים האלו עצמן, מיד הוא נרתע לאחריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות', ו'בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול' (רמב"ם יו"ט פ"ב ג). זהו 'אשרי יושבי ביתך', שככל שקרובים יותר בבחינת בני בית, אזי 'עוד יהללך סלה' יותר ויותר.

זו גם השייכות לימים נוראים ולסוכות, כמו דאיתא ב'שפת אמת' (סוכות תרל"א ד"ה סוכות זמן) לבאר דברי

חז"ל (מנכ"א)

ש'מחתי

מתוך

יראתי

השמיחה

הבאה

מגדים תמיתך ותושיע

(הושענות, אדון המושיע)

חסדים גלויים

אמר הרה"ק ה'צמח דוד' מדינוב זצ"ל [בנו של ה'בני יששכר'] (ליקוטי אמרים לחג הסוכות, כסופ), הלא כל הנהגת הקב"ה בעולמו אינה אלא חסדים ורחמים. אלא שלפעמים הם רחמים גלויים, ולפעמים הם בהסתרה, ונראים כדינים קשים. על כן מבקשים, 'מגדים' - אותם רחמים וחסדים, 'תמיתך ותושיע', הושיענו ברחמך שיהיו נראים וגלויים כרחמים גמורים.

הושע נא עדרים מלולות

(הושענות, אדמו"ר מאיר)

עדרים עדרים

יש לפרשו מלשון 'ותהי האמת נעדרת' (ישעיה טו. טו) שדרשו בו (ספריה"ק פ). 'מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה'. רמז יש כאן, שאין איש פועל על פי אמת, אלא הכל בוחנים מה אחרים עושים ונוהרים בעקבותיהם, והם כצאן אשר אין להם רועה ומשוטטים עדרים עדרים. זהו 'הושע נא, עדרים מדלות'. כי העדריות וההמוניות, אין לך דלי דלות יותר מכן. [וכמאמר החכם, כל בעלי כנף יעופפו להקות להקות, רק הנשרים יתרוממו לעצמם ויגביהו עוף בדד].

והשיאנו ה' א-להינו

את ברכת מו"ע'ר' (מו"ע)

קשר של קיימא

מרגלא בפומיה אדמו"ר הפני מנחם' זצ"ל (עי' פל"ה שנת חו"מ פסח תשל"ג ד"ה כח"ה; ש"ס תשל"ג מאמר ד"ה וזאת; אור דרשות ומאמרים. כרך ב דרשה טז) להביא את דברי ה'תפארת שלמה' (רמז) פסח ד'ה' וסליט:

ברכת מזל טבא וגדיא נאה

לידינו הנכבד הרה"ח ר' ירמיה אליעזר בראך שליט"א, מופרסם המכון ותומכיו להגל הכנס בנו הבה"ח יוסף הי"ו לעול תורה ומצוות יזכנה הש"ת לראות רוב נחת סמנו וסליט"א, בתורה ובמעשים טובים מתוך שפע והרחבה, מנוחת הדעת ושלמות הנפש, ואך טוב וחסד כל הימים מאחלים בהערכה וברוקרה רבה: ישראל מוססון ואברהם מרדכי טאומן, בשם מכון 'אור חדש'

רמזי שמ"ע, ושרד) [ועיין בני יששכר (מאמרי ר"ח מאמר א' אות יד)], כי 'והשיאנו' הוא מלשון נישואין וחתנות. שכה נדבק בקדושת המועד, וכך היום טוב ישרא עמנו לעולם.

אש המועדות

עוד פירש בזה ה'פני מנחם' זצ"ל (ועי' פני' ש"ס תשל"ג מאמר ד' ד"ה לשון), וכן מובא ב'בית אברהם' זצ"ל (לשונות ד"ה והשיאנו), כי 'השיאנו' הוא מלשון המשנה (ר"ה כג): 'משיאין משואות'. וכך פירוש הבקשה: תן בלבנו את אור המועד שיעבר בתוכנו, עד שתהא שלהבת הקדושה עולה מאליה ומלהטת אותנו בכיסופין ובתשוקה אליך.

סוכה שְׁהִיא גְבוּהָהּ

לְמַעַל מַעֲשֵׂי אֱמָה (סוכה ב.)

סוכה קודמת לארבעת המינים

מסכת סוכה פותחת בדיני סוכה, ורק בפרק שלישי ואילך מובאים דיני ארבעת המינים [וכן הוא גם בפוסקים, שהביאו קודם דיני סוכה ואחר כך דיני לולב (עי' רמב"ם סוכה וולב, פרקים ד-ו, ופרקים ז-י ויטו"ע א"ח סי' תרכ"ה וסי' תרמ"ה וא"ף)]. ויש להבין מפני מה הקדים רבינו הקדוש דיני סוכה לדיני לולב, בעוד שהתורה כתבה תחילה (ויקרא כג ט) 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, כפות תמרין וענף עץ עבות וערבי

נחל', ורק אחר כך ציוותה (שם פס' מז) 'בסוכות תשבו שבעת ימים'.

ויש שכתבו לתרץ על פי פשוטו, כי מה שפתחה התורה את הפרשה באומרה (פס' לה) 'בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה', הרי לן שהקדים קרא סוכות ללולב.

מצוה בעשיית הסוכה

וב'ערוך לנר' תירץ שכן בסוכה יש בעצם עשיית משום מצוה (עי' רש"י מכות ת. ד"ה השתא; ועי' סוכה טו, ועי' רמב"ם א"ח תרכ"ה, א; ועי' העמק דבר על שלחנות קטן), ובירושלמי (פ"א ה"ב) אף אמרו שהעושה את סוכתו מברך בעת העשייה 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו לעשות סוכה'. נמצא שמצות סוכה שייכת עוד קודם חג הסוכות, מה שאין כן ארבעת המינים שאין מצותם אלא בחג הסוכות.

מצוה כליל התקדש חג

עוד תירץ ב'ערוך לנר', כי הפרש יש ב'חלות' זמן המצוה בין סוכה לבין לולב. כי סוכה זמנה משקידש היום, ואילו לולב ניטל רק משהאיר היום. לפי זה שפיר יש להקדים דיני מצות סוכה למצות לולב (ועי' חכמת שלמה תרכ"ה, א).

דאורייתא בכל השנים

הגאון רבי יוסף מורה הוראה [סוקובין] זצ"ל, בהגהותיו 'פורת יוסף' לש"ס וילנא, תירץ בדרך

אחרת, כי דיני ארבעה מינים, כיום שאין בית המקדש קיים, אינם מילתא פסיקא. כי ברוב זמנם אינם אלא מדרבנן, ופעמים יתכן שלא תתקיים מצות לולב מדאורייתא כלל.

כיצד, הרי שחל יום טוב ראשון של חג להיות בשבת, כמו הקביעות בשנה זו, שבזמן שאין בית המקדש קיים אין לולב ניטל (עי' סוכה מד), נמצאת המצוה בטלה בראשון של חג. ובשאר ימות החג, הא לדידן ליכא מצוה דאורייתא בנטילת לולב, שכן מן התורה אין המצוה נוהגת כלל מחוץ למקדש (עי' משנה ר"ה ג' וסוכה מא). בכהאי גוונא, נמצא שהרבה פסולים שנאמרו בארבעת המינים, כשרים הם. שפסולים אלו אינם אלא בלולב דאורייתא, אבל לא כאשר המצוה רק מדרבנן (עי' סוכה כט; ועי' ד.)

לעומת זאת, סוכה נוהגת כמצוה בתורה כל שבעה, וכל הלכותיה שוות הן בזמן המקדש והן בחורבנו, הן במקום המקדש והן מחוצה לו. לכך ודאי בדין הוא שתקדם סוכה ללולב.

תְּשֻׁבוּ כְּעֵין תְּדוּרוֹ (סוכה ב.)

קורות ביתו מעידים בו

אמר הרה"ק ה'משמרת איתמר' מקונסוקולה זצ"ל (נח ד"ה או יאמר אית' לזיק), כי כפי כמה שאדם מקדש עצמו

דוא דאחד סוכות - המשך מעמוד א

וסימן לדבר מדברי חז"ל במדרש תנחומא (פר' אמור כג) "ולקחתם לכם ביום הראשון" (ויקרא כג ט). וכי ראשון הוא, והלא חמשה עשר הוא, אלא ראשון לחשבון עונות. ונודעה קושיית ה'טורי זהב' (א"ח סי' תקפ"ה) בזה 'למה באמת יהיה עדיף ההכנה להמצוה של סוכה, מן היום עצמו שמקימים המצוה' ואם בימים שלפני החג אין העת לחטוא, כל שכן בשעת מעשה ממש. ותירוצו לדבר יש בדברי הרה"ק ה'שם משמואל' זצ"ל (פר' כי תשא תרע"ד) 'הגם שקשה להבין איך היו ישראל בעת ההתעסקות במלאכת המשכן במצב יותר טוב מכשהיה המשכן עומד, מכל מקום מצינו כיצא בו בארבעה ימים שבין יום הכיפורים לסוכות שישראל טרודין זה בסוכתו וזה בלולבו אינם חוטאים, וביום טוב ראשון של חג הוא ראשון לחשבון עונות, כי הטידא למצוה מועילה יותר מגוף המצוה' (ויבאר מלך נחב במאמרו למעלה יוסף' שנת תער"ב, ועי' בית ישראל לנחב הגדול תשי"ג). כלומר, שהעסק של האדם במוחו ובמחשבתו, היא ההכנה הגדולה והשלמה, והיא עיקר הקיום של המצוה. הרי ש'ושמרתם' הוא מעלה יתרה על 'ועשיתם'.

ודוגמא נכונה ל'שמירה' זו היא השתוקקותו הנודעת של הרה"ק מבאריטשוב זצ"ל אל המצוות בכלל, ואל מצות ארבעת המינים בפרט, כאשר עמד במשך כל ליל ראשון של סוכות בלב בוער לקיים מצות נטילת לולב, והגם שלמעשה לא נטל לולב רק כאשר האיר השחר, אולם באמת הרי נטל לולב כל הלילה על ידי ההשתוקקות והרצון שבלבו הטהור.

'חצי הלל' שבהלל השלם

מה נאה ומה יאה לצרף לזה מה ששמעתי מכ"ק אדמו"ר ה'פני מנחם' זצ"ל, שבילדותו חד לו כ"ק א"י האמרי אמת' זצ"ל חידה, מה אומרים יותר פעמים בשנה, הלל השלם או חצי הלל, וכנער נבון החל מיד לספור ולמנות בראשו, אך אביו קטע את מחשבתו כהרף עין ואמר לו, 'הלא בכל פעם שאומרים הלל השלם אומרים גם חצי הלל'...

ויש לנו ללמוד מכאן מוסר השכל, חוץ ממה שרצה לחידודי נפשיה, הלא יש בכך גם מוסר ולימוד גדול, שגם כשאדם גומר את ההלל יהא בבחינה של 'חצי הלל', והיינו שיחוש וירגיש שעדיין חצי הלל לא אמר...

וזהו היסוד האמור, שהצורה החיצונית של המצוה והתפילה, אינה אלא לבוש וגוף, אך העיקר הוא הפנימיות - רגשות הלב, ה'ושמרתם', שאם יש פנימיות - יש מעלה בפעולת המצוה, בדיבורי התפילה ובזמרת ההודאה, אבל כאשר ה'נשמה' חסרה - הרי כל אלו כגוף נטול חיות, שאינו אלא משא כבד.

כן יהיו דבריק מעטים, פירוש, שהדיבור יהיה מעט לעומת המחשבה, והמחשבה תהא רבה על הדיבור, שכיון ש'האלוקים בשמים ואתה על הארץ', הרי צריכה תפילתך לעלות למעלה, ואם היא תהיה כבדה מריבוי דיבורים ומיעוט כוונה, לא תוכל לעלות למעלה.

עיקר הכל - הכנת הלב

מכאן נגיע אל המסקנא הברורה והבהירה, כי עיקר העיקרים בעבודת ה' הוא הרצון והתשוקה בלב. דרחמנא ליבא בעי (סנהדרין ק) לראות היש משכיל דורש את אלוקים בלב. כי ההכנה היא עיקר העבודה ורק לאחר הכנת הלב אל העבודה, אז יש להוסיף עליה את קומת הדיבורים והמעשים, שגם הם חשובים, אך הם כטפלים לגבי הכוונה וצריכים להיות הם המעט - וכוונת הלב הרוב. ולזה אמר שלמה המלך, שהקב"ה בשמים ומצפה לראות עבודתו של האדם במוח ובמחשבה, 'על כן יהיו דבריק מעטים', לעומת מה שיש להשקיע בחשק וברצון שיהיו רבים ושלמים, ומהם יגיע אל הדיבור הנכון.

הכל תלוי ברצון

יסוד עצום זה, יאיר את עינינו ליישב את הדיוק אשר בו פתחנו - מאי טעמא מתחילים לקרוא ביום טוב הראשון של חג את שבעה הפסוקים הקודמים לפרשת המועדות. אלא דהתם כתיב (ויקרא כג כט) 'וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו', ומשמעות הכתוב היא, שאדם שלבו מלא שבח ותודה לה', אל יסתפק בזה שמביא קרבן המוגבל באכילה ליום ולילה עד חצות, אלא 'לרצונכם תזבחו' - יקריב את רצונו לפני ה'. יזכור וישתוקק בכל לבבו ובכל נפשו להיות קרוב אל ה'.

ולזה גמר אומר (שם פס' ס) 'ושמרתם מצוותי ועשיתם אתם אני ה'', ופירש רש"י 'ושמרתם זו המשנה, ועשיתם - זה המעשה', ולענייננו זהו פירוש, 'ושמרתם' - מלשון לשמר בלב את ההרגשה מתוך ציפייה והשתוקקות ורק אחר כך 'ועשיתם' בפועל. כי עשיה ללא שימור וציפייה לפני כן, ערכה פחות מאד לעומת העשיה השלמה והרצויה.

וכמו שפירש מרן ה'בעל שם טוב' הקדוש זצ"ל (שו"ת הרי"ב ג) את הפסוק (קבלת ת. ס) 'שומר מצוה לא ידע דבר רע', היינו, כשאדם עומד על משמרתו בתשוקה, שומר ומצפה מתי יבוא לידו דבר מצוה [וזהו 'שומר' מלשון 'אביו שמר את הדבר' (בראשית לו, ב)] אזי תוצאות חיים בסגולה היוצאת מזה, שיהא נשמר מן השמים ולא ידע דבר רע.

**ימים, מִלְקִין אוֹתוֹ וַיֵּשֶׁן לְאַלְתֶּר. אֶלָּא
הָכִי קֹאֶמֶר: לֹא טַעַמְנוּ טַעַם שִׁינָה,
דִּהּוּ מִנְמַנְמִי אַכְתָּפֹא דִּהְדִּדִי** (סוכה ג.)

ולאחיו יאמר חזק

ביאר ה'אמרי אמת' זצ"ל (סוכות, ימים ראשונים חרס'ל ליל ב') כי חג הסוכות נקרא 'חג האסיף' (שמות לו. כב), על שם התאספות כל ישראל יחד. ולכך מאגדים יחד כל הארבעה מינים, שהם כנגד כל המינים שבישראל (פסדרכ כת, פס' ולקחם לבם: ויק' ל יז). ומהאי טעמא בשמחת בית השואבה היו מרקדים כל ישראל יחד, חסידים ואנשי מעשה עם בעלי תשובה (מסכת סוכה נא. ונמ' שם ג.). כי זו כוחה של אחדות, שכל אחד משלים את רעהו.

ובזה דרש את דברי הגמרא כאן, שתמה המקשה, איך הגיעו למעלה נשגבה כזו שלא היתה להם שינה ונפילה, והרי אינו שייך במציאות כך. ומתרגימן, דהו מנמנמי אכתפא דהדדי. באופן כזה יכולים הכלל שלא לבוא לידי שינה כלל, שתמיד יש מי שיסמוך את הנופל. וכך אמר החכם מכל האדם (קהל' ד ט-ו): 'טובים השנים מן האחד ... כי אם יפלו האחד יקים את חברו ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו'.

וְהִקְרִיב עָלָיו קָרְבֵּן שְׁנָאֶמֶר (תחלים ק"ח, כז)
'אִסְרוּ חֹג בַּעֲבָתִים עַד קָרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ'
(סוכה מג.)

הגבלת אכילה כמזבח

במהרש"א (ח"א כאן, ד"ה כל העשה) כתב לפרש, כי לשון 'איסור' בא להורות שעל האדם לעשות איסור וגדר באכילתו ושתייתו שבחג, שאף כי מצוה הן, עליו להיזהר מאכילה גסה ושתייה של שכרות. ואותו המותר שלא אכל ושתה, עולה הוא לו כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן. כי זה מה שהפריש ממאכליו, לשם שמים. ועל פי זה ביאר (שם, ונח"א ב"ב ק: ד"ה חר) מה שאמרו חז"ל (ברכות נה: חגיגה כז: מנחות יז:): 'כל זמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו', שהיינו על ידי שמשיר מסעודתו ומחסר מאכילתו, על ידי כך שולחנו מכפר עליו כמזבח.

**בְּשִׁחְיֵינוּ שְׂמִיחִים שְׂמִיחַת בֵּית הַשְּׂוֹאֵבָה
לֹא רָאִינוּ שִׁינָה בְּעֵינֵינוּ ... אִינִי, וְהָאֶמֶר
רַבִּי יוֹחָנָן: שְׂבוּעָה שְׁלֹא אֵינִשְׁן שְׁלִשָּׁה**

בענייני ביתו ודירתו כל השנה, כך זוכה לחוש הקדושה בישיבתו בסוכה.

אָמַר: דִּין גִּירָא בְּעֵינֵיהּ דְּסִטְנָא (סוכה לה.)

קושי השלום בעיני השטן

ולמה דווקא במצוה זו אמר שהיא חץ בעיני השטן.

אמר הגאון רבי מרדכי גרינברגר אב"ד צ'לדמלק זצ"ל (עי' לקוטי בתר לקוטי, אגדות הס"ס כאן, בשם גט האזן רבי שמואל טום גרינברגר אב"ד פרשבורג וזו ירוק), כי אין לך חץ בעיני השטן כמו השלום בין כל המחנות בישראל. כי ארבעת המינים מרמזים לכתות שבישראל (פסדרכ כת, פס' ולקחם לבם: ויק' ל יז): צדיקים בעלי תורה ומעשים טובים, או בעלי תורה בלא מעשים טובים, או בעלי מעשים טובים בלא תורה, ועמהם גם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. וכאשר כולם אגודים ומאוחדים יחדיו, אין לך חץ נאה יותר מזה לנצח בו השטן ולהרחיקו מישראל, לבל ישטין ויקטר עליהם עוד.

**כָּל הַעוֹשֶׂה אִיסוּר לֶחֶן בְּאֶכִילָה וּשְׂתִיָּה
מַעֲלָה עָלָיו הַפֶּתוּב בְּאֵילוֹ בְּנֵה מִזְבֵּחַ**

דא דאחד סוכות - המשך מעמוד ב

הרי שדווקא ידיעה זו שאין אנחנו מספיקים להודות' כי תמיד יהיה ההלל רק 'חצי ההלל', היא הנותנת שתהא ההודאה היוצאת מהאיברים שפילגת בנו - נכונה וראויה, כי רק כאשר בתוך האדם נשאר מחצית ההודאה ולבו יוצא ברצונו להוסיף ולהודות - אז השיג את מדת ההודיה הנדרשת.

וכידוע מאמרו של הרה"ק הרבי ר' בונם מפשיסחא זצ"ל (שם משמאל' פר נח: שפ"א לפסח חר"ל, ולסוכות חר"ל ותרמ"ז, ועי' שד אור המאיר פר חט"ה, בת עין פר חולדות ופר' שופטים) בנוסח ברכת 'ישתבח' 'הבוחר בשירי זמרה', ופירש אל תיקרי 'בְּשִׁירִי' אלא 'בְּשִׁירִי', כלומר בזמרה הנותרת כ'שיריים' בלב, הן אותן שירות ותשבחות שנותרו בלב האדם פנימה ולא הצליח לבטא בשפתיו [דאס נישט אויס געזינגענע] - בזה בוחר הקב"ה.

הדא הוא דאמרן, שאין הדברים היוצאים מהפה עיקר, אלא אדרבה, כאשר חסר הרגש הפנימי אזי התיבות כבדות ואינן עולות. עיקר ומהות אמירת ההלל, הם הרגשי הלב הפנימיים. שכאשר מבין האדם עד כמה הוא חייב עדיין להודות ולשבח, אז מתקבל הילולו ונרצה.

'תעשה ולא מן העשוי'

את הדבר הזה למדנו ממשנתם של צדיקי הדורות, הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו הגדולים זצ"ל, אשר אותם פשוטי עם, עמי הארצות שלא יכלו להתפלל כראוי אלא לצפצף או להניף את סידור התפילה שבידם כלפי מעלה, אותם הצפצופים והתנועות, שבאו מתוך לב טהור הדורש ומשתוקק ואינו יכול לבטא, דווקא הם בקעו רקיעים והגיעו עד לכסא הכבוד וביטלו כמה גזירות, כי המה היו בבחינת 'חצי ההלל'.

וכפי שדרש הרה"ק רבי מרדכי שלמה מביאנא זצ"ל בהלכה שאמרו חז"ל במצות סוכה (סוכה יא: ויש') 'תעשה ולא מן העשוי', היינו שהאדם צריך להיות תמיד בבחינת 'תעשה', שלא יסתפק במה שנעשה כבר 'מן העשוי', אלא יבין שכל מה שעשה עדיין אינו כלום, ועל ידי זה אכן ירבה תמיד לפעול ולהועיל.

על כן, הבה נתייצבה להתפלל ולהודות לה' בלב שלם - המכיל בתוכו 'חצי', המלא במחציתו, מתוך השתוקקות ורצון להוסיף עוד ועוד בתורה ובמצוות כרצון השם יתברך, ויהיו תפילותינו והילולינו עולים לנחת רוח ולרצון לפני אדון כל, אכ"ר.

(משדכ מתוך שיחת ליל שבת חול המועד סוכות, ה'תשס"ה)

וכך אנו אומרים אכן ב'חצי ההלל' (תחלים קט"ו, יז), 'מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי', הלא ככל שאומר ואעשה, עדיין לא יצאתי חצי חובתי למקום. וכל כמה שאודה ואשבח, עדיין 'נדרי לה' אשלם' (שם פס' ד). וזהו ה'חצי השני' של ההלל - דברי ההלל וההודאה שרוצה ומשתוקק בכל לבו לומר, אך מליבא לפומיה לא גליא, אותם השבחים וההודאות שלא נאמרו, הם גבוהים ורמים הרבה יותר.

'אלה הם מועדי'

חלק זה של ההלל שברצון הנותר בלב, בו מקיימים כהוגן 'לרצונכם תזבחו'. והדק היטב יתבאר לן בזה מאמר חז"ל (פסדרכין מג:) 'כל הזובח את יצרו ומתוודה עליו, מעלה עליו הכתוב כאילו כיבדו להקב"ה בשני עולמים וכו'. ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת, שנאמר (תחלים נא: יט) 'לב נשבר וגדכה אלוקים לא תבוזה'. כי בעל 'לב נשבר' אמנם לבו שבור לרסיסים, אך כל חלקי הלב כאן הם, וכבחינת 'חצי ההלל' שבתוך ההלל השלם, בבחינת שיהיו 'דבריך מעטים', כאומר, הרבה יותר ממה שקראתי לפניך, חקוק בתוכי לבבי.

ולכך סיים ביה הפסוק 'אלה הם מועדי' אף על פי שעדיין לא נזכרו כלל המועדות, וכדייקינן לעיל. אלא שהקדמה זו 'לרצונכם תזבחו' - 'אלה הם מועדי'. זה הוא עיקר פנימיות המועדים שיבואו להלן. יסוד המועדים, הוא ה'שומר מצוה', הרצון והתשוקה, החשק והציפייה. אלה הם המועדים האמיתיים. ורק לאחר שיש בידו הקדמה זו של 'לרצונכם', אפשר להמשיך וללמוד את הלכות המועד וקיומן לפרטיהן ודקדוקיהן בפועל, וכפי שהן באות ומפורטות להלן בפרשה. אבל בלא הקדמה זו, חסר העיקר ממצות המועד.

'הבוחר בשירי זמרה'

מכאן נסע ונלך, להבין את הדיוק שדייק הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבז' זצ"ל (אור פני יוסע בשנת ד'ה א) ועוד צדיקים (עי' תח"ס פר' משפטים ד'ה ועבדות) במה שאנו אומרים בתפילת 'נשמת', 'אילו פיננו מלא שירה כים וכו', אין אנחנו מספיקים להודות' וכו'. וברגע כמימריה שבים ואומרים 'על כן אברים שפלטת בנו וכו', הן הם יודו ויברכו וישבחו, ולכאורה הלא זו סתירה מיניה וביה, אם איננו יכולים, כיצד אפוא מבקשים האיברים שלנו להמשיך ולהודות. אלא הוא אשר אמרנו, הודאה שלמה אין אנחנו מספיקים, אבל התשוקה שבלב, בבחינת 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך', 'כל קרב וכליות יזמרו לשמך' - השבח שנותר בתוך העצמות, בגוף האדם, במוחו ובמחשבתו, הוא ההודאה השלמה שצריך להודות לה', ובמשך כל היום כולו לעסוק בזה ולהיות שרוי בזה, בבחינת 'ואני תפילה'.

א. חיבור האתרוג לאגודת הלולב

חיבור האתרוג ללולב

חלום הריקאנטי שיש לחבר את האתרוג לאגודת הלולב, ולולא החיבור הזה ליה כמפסיק בין אותיות השם רח"ל

הלכה פסוקה היא **בשולחן ערוך** (תרגל יא) שיש לחבר את האתרוג ללולב בשעת הנטילה ולנענע שניהם יחד. אלא שדין זה מקורו הוא מחלום מופלא שחלם המוקובל האלוקי מרוביטניו הראשונים, רבינו מנחם ריקאנטי.

כך כתב הריקאנטי בפרשת אמור (ויקרא כג ט): 'וצריך לסמוך האתרוג עם שאר המינין שלא להפרידה מן הבנין. וסוד זה נגלה אלי בחלום בלילי יו"ט הראשון של חג הסוכות בהתאכטן אצלי חסיד אחד אשכנזי שמו הר' יצחק, ראיתי בחלום שהיה כותב השם ביו"ד ה"א והיה מרחיק הה' אחרונה מן הג' אותיות הראשונות, ואמרתיו לו מזה זה עשית, והשיב כן נוהגין במקומינו, ואני מחיתם בו וכתבתי אותו שלם, ואשתומם על המראה ואין מובין, למחר בעת נטילת הלולב ראיתי שלא היה מונענע רק הלולב ומיניו בלתי אתרוג, והבנתי פתרון חלומי, וחזר בו'.

מוסיף הריקאנטי: 'ורז"ל רמזו סוד זה בויקרא רבה (ג ט) אמרו שם, 'פרי עץ הדר' זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר (תהלים י ה) הוד והדר לפניו, 'כפות תמרims' זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר (שם ג י) צדיק כתמור יפרח, 'וענין עץ עבות' זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר (מכילא ב ט) והוא עומד בין ההדסים, פירוש תפארת בין חסד ופחד, 'וערבי נחל' זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר (תהלים קט ט), סולו לרוכב בערבות. תראה שכל המינים הללו רומזים בשם יתברך'.

הבית יוסף בחיבורו על הטור (לא"ה תרגל יב) כתב, 'אם צריך לחבר האתרוג ללולב בשעת הנענוע ולנענע שניהם יחד, או אם אינו מונענע אלא אגודת הלולב לבד ויד שמאלו שהאתרוג בה תהא עומדת במקומה בלי נענוע, דבר זה לא נתבאר בגמרא ולא בדברי הפוסקים, אבל ה"ר מנחם מרקנ"ט כתב בפרשת אמור ...! ופסקו להלכה בשולחנו הטהור (שם). ובאמת שהדבר מפלילי שלהלכה פסוקה וקבועה אין כל מקור בתלמוד אלא במראה החלום בלבד.

מקור מאתרוג של תרומה

מקור נפלא מדברי הגמרא דאסור ליטול אתרוג של תרומה מפני שמכשירה בכך

אכן מצאנו להמהרה"ם **בן חביב בספרו כפות תמרים** (ספסל לה: ד"ס לאמר לה) שהביא מקור נפלא לדין זה מן הגמרא.

כי הנה תנינן (ספסל לה) '[אתרוג] של תרומה טהורה לא יטול ואם טל כשר', דהיינו אתרוג של תרומה אין ליטלו לכתחילה למצוה. ונחלקו אמוראים בגמרא (שם לה) בטעם הדבר, 'חד אמר מפני שמכשירה', שהאתרוג בשעת נטילתו נעשה מוכשר לקבל טומאה, משום שהוא נרטב במים, ונמצא שמחמת נטילתו הוא עולל לגרום לאתרוג לקבל טומאה. 'וחד אמר למפני שמפסידה', שמחמת משמוש הידים בשעת נטילתו נפסדת הקליפה החיצונית מאכילה, והרי הוא גורם בכך הפסד לתרומה שעומדת לאכילה.

[ואמרו בגמרא דנפקא מינה בין העשמים, באופן שקרא שם תרומה על כל האתרוג מלבד על קליפתו החיצונית, שאין לחוש משום הפסד, אך יש לחוש מצד הכשר לקבל טומאה. והתוספות שם (ד"ס מפני) כתבו דהוה מצי למימר עוד נפקא מינה, באופן שכבר הוכשר האתרוג, וליכא משום 'מפני שמכשירה'.]

ופירש **רש"י** (ד"ס שמעמיה), שמקור המים שמחמתם יירטב האתרוג ויוכשר לקבל טומאה הוא 'דאמרינן במתניתין (ספסל מז), מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה ומחזרת למים בשבת, **שהיו שורין האגודה בשבת כדי שלא ייבשו, וכשנוגעים באתרוג הוכשר לטומאה**, דכתיב (ויקרא יא לה), וכי יתן מים על זרע, ואסור לגרום טומאה לתרומה, דכתיב (פסלד יג ט), משמרת תרומתי, אמר רחמנא עשה לה שימור'. והיינו דכיון שדרכם לשמור את הלולב במים, הרי כשיגע הלולב באתרוג האתרוג יוכשר לקבל טומאה. ועל דרך זה כתבו **התוספות** (ד"ס מפני שמעמיה).

ויש לשאול, מדוע אנו חוששים שיגע הלולב באתרוג, הלא לכאורה נוטלים בשתי ידינו, את הלולב בימין ואת האתרוג בשמאל, כמבואר בגמרא (ספסל לה) ובשולחן ערוך (לא"ה תרגל ב). [ועוד, שאף יש הסוברים שאם טל הלולב והאתרוג ביד אחת לא יצא ידי חובתו, וכמבואר במשנה ברורה (לא"ה תרגל טו), ואם כן מוכרח הוא ליטול את האתרוג בידו האחרת.]

חדא פלפלתא

עיונים ופלפולים בענייניא דיומא רחג הסוכות

בחיוב חיבור האתרוג לאגודת הלולב

והמסתעף לדין רצון בהכשר אוכלין

תמצית מתוך הספר 'חדא פלפלתא' - דברים וירח האיתנים

ומכאן הוציא המהרה"ם בן חביב מקור לדין הריקאנטי, דמוכח מכאן שחובה לקרב את האתרוג ללולב בשעת נטילתו ולנענעם יחד, ולפיכך ממילא יגעו המים שעל הלולב באתרוג ויעשה מוכשר לקבל טומאה. והרי לן מקור מפורש בדברי הגמרא לדין חמור זה שנגלה ב'חלום נורא' לרבינו הריקאנטי.

וסיים על כך הכפות תמרים: 'באופן דדין זה של בעל החלום שרשו פתוח אלי מים התלמוד. וראיתי בדרשות הראנ"ח פרשת אמור (דף קס) שכתב דאין צריך להפריד האתרוג מן הלולב, וזה מתבאר בדברי הגמרא כו' ע"ש, ולא ביאר לנו הראיה שיש לו מדברי גמרא, ואני זכיתי לפתור החלום בראיית התלמוד'. **ובתפארת ישראל** (ספסל פ"ג מ"ס י"ז לא ט) כיון מדעתו לראיית הכפות תמרים.

חשש הכשר או טומאה

מחלוקת האחרונים אם כוונת הגמרא לחשש הכשר או שהחשש הוא שיטמא מחמת ידין

הפרי מגדים (משכ"ל לא"ה תרגל יד) הביא את דברי הכפות תמרים, וכתב שדבריו אינם מוכרחים, דיתכן שאין כוונת הגמרא **שבהכרח** יוכשר האתרוג לקבל טומאה, אלא שהחשש הוא שמא יגע האתרוג בלולב **בטעות** ויוכשר לקבל טומאה.

אמנם לכאורה יש לפרש את כוונת הכפות תמרים, שהרי אין מדובר על קבלת טומאה ממש אלא רק על הכשר לקבלת טומאה, ואם כן לא מסתבר שיגזרו חשש רחוק כזה שמא יקרב את הלולב בטעות ויוכשר ושמא לאחר מכן יקבל טומאה, והוה ליה כ'גזרה לגזרה', אלא ודאי שהדבר מוכרח שיעגו זה בזה.

והנה באמת עיקר הגזרה ד'מפני שמכשירה' חידוש גדול הוא, דנמצא שאין איסור רק לטמא את התרומה, אלא גם להכשירה לקבלת טומאה. וכבר תמחו בזה הכפות תמרים (ספסל לה: ד"ס מה לאמר) והערוך לנו, שהרמב"ם פסק כזמן דאמור מפני שמכשירה, ומכל מקום בהלכות תרומות (ג' ב) לא כתב אלא שאסור לטמא את התרומה, ולא הזכיר איסור להכשיר את התרומה. ועוד הקשו בזה ממשנה עיין שם.

[עוד הקשו הערוך לנו והרש"ש דאם כן יחא אסור לאפות ולבשל פירות תרומה, שהרי מכשירים לקבל טומאה. אכן בזה לכאורה התירוך פשוט, דכל שהוא צורך אכילה בוודאי לא אסרו חכמים דבר זה, ורק הכא שההכשר אינו על מנת לאכול.]

ותירץ הערוך לנו דאין החשש רק שיוכשר בלבד, אלא כיון שנוגע בהו בידיו, וסתם ידיים שניות לתרומה, הוה ליה כמטמא את התרומה. ודוקא באתרוג חיישינן להכי, משום שההכשר הוא מחמת מים שנוטפים מהלולב, ולאן אדעתיה דאיניש שהאתרוג הוכשר לקבלת טומאה, מה שאין כן המכשיר פירות לאכילה הרי הוא שם ליבו שהפירות הוכשרו ונזהר בהו שלא לטמאם, וכבר מבואר כן במאירי.

אמנם הגר"א למד מגמרא זו דאיכא איסור להכשיר את התרומה. דאיתא ברמ"א (יר"ש לא יט) דבזמן הזה טוב להכשיר את הפירות קודם מירוח כדי שיקבלו טומאה וככך יחא מותר לשרוף את פירות התרומה שיופרשו. וכתב על זה הגר"א בביאורו (פ"ק 'דאחר כך אסור, שגורם לה טומאה, וכמ"ש בפ"ג דסוכה (לא צ) מפני שמכשירה, אבל קודם לכן מותר לגרום טומאה כיון שאין הפסד לכתח"ל...'

[וכן היא פשוט שיטת רש"י ותוספות, דהא רש"י פירש 'מפני שמכשירה' רק על ענין ההכשר לקבלת טומאה, ומשמע שאין האתרוג נטמא מוכח נטילתו. והטעם דלא נטמא האתרוג משום טומאת ידיים, לכאורה הוא משום דאין אדם נוגע בתרומה בלא נטילת ידיים.]

אלא שלדברי המאירי והערוך לנו הג"ל הרי הביאור בדברי הרמ"א הוא פשוט, דבזמן הזה מיד כשמכשיר את הפירות הרי הם גם נטמאים משום שכולנו טמאי מתים, וחשיב כאילו מטמא את התרומה להדיא ולא רק כמכשיר את התרומה, ושמא גם הגר"א לכך נתכוון.

מעתה יש לומר, דהכפות תמרים לטעמיה שהוציא מסוגיא זו דאיכא איסור להכשיר את התרומה, להכי נקט דלא מסתבר דמחמת חשש הכשר בלבד יגזרו חכמים שמא יגע, ובעל כרחך דנגעיה היא ודאית מוכח חיבור האתרוג ללולב. אבל לביאור

המאירי והערוך לנו דהאתרוג גם נטמא מוכח 'סתם ידיים שניות הן', אפשר דלא חשיב כגזרה לגזרה, ויתכן דאף הפרי מגדים הכי נקט, ולכן הוא דפליג על ראיית הכפות תמרים.

ב. מחלוקת רש"י ותוספות בזה וביאור

המחלוקת בדרוש נאה

מחלוקת רש"י ותוספות בדין החלום

טענת רבי ישעיה פיק דדין החלום תליא במחלוקת רש"י ותוספות **הגאון רבי ישעיה פיק בחיבורו יש סדר למשנה** (דפסל כסף המשניות) יצא לדון בדבר החדש, שדין זה של החלום במחלוקת נתונה. והוא מכח דקדוק בלשונות רש"י ותוספות בסוגיית אתרוג של תרומה. כי הנה לשון רש"י היא '**וכשנוגעים באתרוג** הוכשרו לטומאה', ואילו לשון **התוספות** שם (ד"ס מפני) 'וכשנטלו **נוטפין מימיו** על האתרוג'. ויצא לדון רבי ישעיה פיק דהתוספות נדו משלון רש"י [שהאתרוג ממש נוגע בלולב]. משום דלא סבירא להו שצריך לחבר את האתרוג ללולב, וכפי שסבר 'החסיד האשכנזי' מותחילה. וכנראה נקט רבי ישעיה פיק שהמים מהלולב יכולים לנטוף על האתרוג גם כשאנים מחוברים זה לזה, אך רש"י שנקט להדיא שנוגעים זה בזה מיניה איכא ראייה מיניה שחובה לקרבה, וכחלום הריקאנטי.

שוב הביא רבי ישעיה פיק בשם **הכסף משנה** פירוש חדש בדברי הגמרא, שלאחר הנטילה יבוא להכניס את האתרוג למים יחד עם הלולב. ותמה על הכסף משנה, דאיהו שערך בשולחנו דין זה לחבר את האתרוג ללולב, לא היה לו להמציא פירוש חדש בדברי הגמרא, שהרי בהכרח שהאתרוג יוכשר על ידי הלולב בנגיעתו יחד, וכפירוש רש"י.

אמנם באמת פירוש זה לא נמצא בכסף משנה אלא **במגיד משנה** (פ"ל ב' ג), וממילא דלא קשה מידי. ופירוש זה [שיבוא להכניס את האתרוג למים יחד עם הלולב] מקורו בדברי **הריטב"א** (ספסל לה: ד"ס מה לאמר).

אכן מעתה לכאורה יחא מוכח מהא דהריטב"א והמגיד משנה הג"ל נדו מפירוש רש"י, דלא סבירא להו דצריך לחבר את האתרוג ללולב. דאם צריך לחבר את האתרוג ללולב, לא היו צריכים לחדש פירוש אחר.

לטעמייהו בדין 'ואנוהו' אם מעכב בלולב

חידוד נאה בביאור מחלוקת רש"י ותוספות לטעמייהו אזלי אם לולב היבש פסול משום 'ואנוהו'

ולדרך זו, שיש מחלוקת בין רש"י להריטב"א אם יש לחבר את האתרוג ללולב בשעת הנטילה, היה מקום לבאר בזה דרוש נאה ופרפרת מתוקה ביסוד מחלוקתם.

כי הנה תנינן (ספסל כט) דלולב היבש פסול, ופירש **רש"י** (ד"ס יט) דפסול משום דמצוה מהודרת בעינן דכתיב 'ואנוהו'. **והתוספות** (ד"ס פ"ג) תמחו על רש"י, דהא דין חידור מצוה אינו אלא לכתחילה ואינו מעכב במצוה, וכדמצינו בכמה דוכתי דחידור מצוה אינו מעכב את המצוה, ואינו אלא לכתחילה.

ומצאנו **בחידושי החתם סופר** (ספסל כט: ד"ס יט) שהקשה על תוספות, שהרי מצאנו דחידור מצוה מעכב את עצם המצוה לענין 'כתב על גבי כתב' בכתיבת השם בספר תורה, שאם לא כתב את השם לשמו סבירא ליה לרבי יהודה (ס"ט ג), דמעביר עליו קולמוס ומקדשו, 'וחכמים אומרים, אין השם מן המוכרח' ופוסלים. ומבואר שם בגמרא דלחכמים הפסול הוא משום 'ואנוהו'. ואם כן, הרי לן שדין חידור מצוה הנלמד מ'ואנוהו' מעכב את המצוה.

ותירץ החתם סופר את שיטת התוספות בחידוש נפלא, דכתיבת שמו הגדול של הקב"ה שאני, דהא ילפינן להיידור מצוה מ'זה קלי ואנוהו', ולענין 'זה קלי', כלומר כתיבת שם אלקינו, בזה ה'ואנוהו' מעכב, כי בענין זה עצמו נאמר הקרא, אך בשאר המצוות דין 'ואנוהו' אינו אלא לכתחילה.

ועל פי דבריו יש ליישב היטב את שיטת רש"י באופן נפלא. דכיון דאיתא במדרש דארבעת המינים רומזים לשמו של הקב"ה, ממילא אף ארבעת המינים חשיבי ל'זה קלי', ודין 'ואנוהו' מעכב בהו, דהוי להו כשמו של הקב"ה.

ומעתה כמה מתוק הוא, דרש"י לטעמיה אזיל בזה, דסבירא ליה דצריך לחבר את אגודת הלולב לאתרוג, דיש לומר דהוא משום שיש לדון את ארבעת המינים כארבע אותיות שמו של הקב"ה

שנטמאו מחמת שנגעו בשרץ לא נאמרו בהו הך דינא דמכשירין אף שלא לרצון. וממילא אזדא תירוצי זה, דהא הכא נטמאו המשקים מחמת ידיו. ועיין שם מה שפלפל בזה. וכבר נתבאר לעיל [אות א] דאמנם כן נקט המאירי, אך פשוט לשון רש"י ותוספות היא דחשש דידן הוא מצד ההכשר לבד, והדרא קושיא לדוכתה.

ד. הראשונים אודו לטעמייהו במחלוקתם בהלכות הכשר אוכלים

מחלוקת הראשונים בדין הכשר אוכלים

מחלוקת הרמב"ם עם הר"ש והרא"ש אם בעינן רצון גם בנתינת המים על האוכלים או סגי בתלישה לרצון

לכאורה היישוב הברור בדברי רש"י הוא לפי המבואר בשו"ת **אבני מילואים** (פי ט), ולצורך כך יש להקדים הקדמה רבתא מהלכות הכשר אוכלים, ויתבאר באופן נפלא דרבותינו הראשונים אזלי בזה לטעמייהו באופן נפלא, ושורש מחלוקתם הוא לא בהלכות נטילת לולב אלא בהלכות הכשר אוכלים.

כי הנה ישנם שני חלקים בהכשר פירות לקבלת טומאה: א. המשקים שנפלו על הפירות עליהם להיות 'תלושים ברצון', והיינו שלא חל שם 'משקים' המועילים להכשיר אלא אם כן נתלשו ממקורם [מהקרקע או ממקום אחר] מתוך רצון לתלישתם, כגון ששאב מים בכוס על מנת לשתותם. ב. עצם נפילת המשקים על הפירות צריכה להיות מתוך רצון שיפלו המים על הפירות.

ובכן באנו בזה למחלוקת גדולה בין רבותינו הראשונים. שיטת **הרמב"ם** (טומאת אכלין י. ג-ד) היא דלעולם תרוייהו בעינן, גם תלישת המשקים לרצון, וגם נפילת המשקים על הפירות לרצון. ואילו הר"ש ו**הרא"ש** בריש מסעירין (פ. ה) וכן **הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם** (סא) נקטו דסגי בחד מינייהו, כלומר שאם נתלשו המשקים ממקורם ברצון, הרי הם מכשירים את הפירות אף אם נפלו על הפירות שלא לרצון, וכן להיפך, אם נפלו המשקים על הפירות לרצון, סגי בהכי אף אם לא נתלשו מהקרקע ברצון.

ויסוד מחלוקתם הוא בפירוש המשנה בריש מכשירין (פ. ה): 'כל משקה שתחלתו לרצון אף על פי שאין סופו לרצון, או שסופו לרצון אף על פי שאין תחלתו לרצון, הרי זה בכי יותן'. דהר"ש והרא"ש מפרשים ד'תחילתו' היינו בתלישת המשקה, ו'סופו' היינו בנתינתו על הפירות, ובאה המשנה לומר דסגי בחד מינייהו להכשר אוכלים.

ואילו הרמב"ם פירש דהך משנה איירי רק לענין נתינת המים על האוכלים. דאם נתן את המים על האוכלים לרצון אף שלאחר מכן לא רצה שיהיו על האוכלים, או שתחילת נתינתם על האוכלים היתה שלא לרצון ולאחר מכן כשעדיין המשקה היה טופח עליהם רצה שיהיו על האוכלים, הרי אלו מכשירים. אבל לעולם חייבים רצון בתרוייהו, הן בתלישת המשקין והן בנתינתם על הפירות.

ושיטת **רש"י** מפורשת בכמה דוכתי (שם א. ד. פ. ד. פ. ט. ו. פ. טז. ד. פ. לענין) כשיטת הר"ש והרא"ש, דאם נתלשו המשקים ממקורם לרצון, הרי הם מכשירים את האוכלים, אף אם נגעו בהם שלא לרצון, דסגי ברצון לתלישה.

ואילו **הריטב"א** (שם קמז. ד. פ. ואב. ארמין) מצאנו לו דנקט כשיטת הרמב"ם, דתרתו בעינן, דאף אם נתלשו המשקים לרצון בעינן שנתנת המים על הפירות תהא ברצון.

הראשונים לטעמייהו אזלי

רש"י לטעמייהו דסגי ברצון תלישת המשקין. ושאר הראשונים לטעמייהו דבעינן רצון בנתינת המים

מעתה כמה הדברים מאירים ומתוקים, דחזינו עין בעין היאך אזלי בזה כל רבותינו הראשונים לטעמייהו. דכבר נתבאר דרש"י סבירא ליה כשיטת הר"ש והרא"ש, דאם נתלשו המשקים לרצון הרי הם מכשירים את האוכלים אף אם נפלו עליהם שלא ברצון, ואם כן שפיר פירש ד'מפני שמכשירה' היינו בנגיעה בעלמא של האתרוג באגודת הלולב, דאף שלא נגעו המים באתרוג לרצון מכל מקום הוכשר לקבל טומאה, דהא המים שעל הלולב נתלשו לרצון, וממילא הם מכשירים את האתרוג אף אם נגעו בו שלא לרצון.

[יש לציין דזהו יישובו של האבני מילואים בדברי רש"י, אלא דאיתו כתב כחידוש דרש"י סבירא ליה כהר"ש והרא"ש, ולא נקט דרש"י לטעמיה אזיל בזה מצאנו את שיטתו מפורשת בדוכתי אחרוני כ"רש והרא"ש.]

ומעתה יש לתמוה טובא על פירוש רש"י והתוספות בסוגיין, דהכא הרי אין לו כלל כוונה לתת את המים על האתרוג, ואם כן אין האתרוג מוכשר לקבלת טומאה.

ונראה פשוט דזהו הטעם שנדו הריטב"א והרב המגיד מפירוש רש"י, ואין כל ראיא דפליגי על דינא דהריקאנטי דצריך לחבר את האתרוג ללולב.

אלא שמעתה מוטל עלינו לבאר את שיטת רש"י והתוספות, אמאי סבירא להו דמחמת נגיעת האתרוג באגודת הלולב היה מוכשר, הא לכאורה אין כאן נתינה ברצון, שהרי רק במקרה נגעו זה בזה, ואין כאן הכשר כלל. וכבר תמוה בזה **הגינת ורדים** (מקלטסן פ. סמך שנסף ססס. פי ק) על רש"י.

'פסיק רישא' שיירטב האתרוג

תירוצי הגאון מטשעביץ. דכיון שבנטילת הלולב מוכרח להרטיב את האתרוג הוה ליה פסיק רישא וחשיבי 'רצון'

בדובב מישירים (ח. פי טז) כתב ליישב את שיטת רש"י, על פי יסוד נפלא בהלכות רצון בהכשר אוכלים, המבואר בדברי **הרא"ש**.

דהנה תנן במסכת מכשירין (פ. ה), 'השוחה לשתות, המים העולים בפיו ובשפתיו הרי הם בכי יותן וכו' הממלא בחבית, המים העולים אחריה ובחבל שהוא מכוון על צוארה ובחבל שהוא לצרכה הרי זה בכי יותן'. והנה אף שאין לו ענין בתלישת המים העולים בשפתיו, מכל מקום פירש הרא"ש (פסירשו למפכת מפסירין טז), ד'כיון דאי אפשר לו לשתות אם לא שיעזו המים בשפמו הוי כאילו אחשביניהו, מידי דהוי אסיפא 'הממלא בחבית', דמים שאחורי החבית [היינו 'העולים אחריה'], ובחבל שהוא כרוך סביב הצוואר [היינו 'חבל שהוא מכוון על צווארה'], ובחבל באורך טפח למעלה מן החבית [היינו 'חבל שהוא לצרכה'], שאי אפשר שלא יכנס מן החבל טפח במים בשעה שהוא ממלא החבית, כל אלו אף על פי שאין צריך למים, כיון דאי אפשר בלא אלו המים בשעת עשיית מלאכתו הוי כאילו אחשביניהו, מידי דהוי אמלאכת שבת דכל פסיק רישיה הוי כמתכוין'.

והיינו דכל שיש לו רצון במעשה מסוים, ומחמת מעשה זה מוכרח שהמים יטפטפו על האוכלים, חשיב ליה כרצון גמור בהכשר.

מעתה, טען הגאון מטשעביץ, כיון דינא הוא לחבר את האתרוג לאגודת הלולב בשעת הנטילה, והרי הלולב נוטף מים, מוכרח הדבר שבשעת הנטילה יבואו המים על האתרוג, ולכן נחשב כהכשר, כאילו רצונו בנתינת המים על האתרוג.

אמנם יש לדון בדבריו, דהא מצאנו בדוכתי טובא במסכת מכשירין, דאף היכא דהדבר מוכרח מתוך מעשיו שיתנו המים, אין המים חשובים כנתינתו לרצון. וכגון מה שהבאנו לעיל, דאם טמן פירותיו במים מפני הגנבים אין המים בכי יותן, וכן תנן (ג. פ. ה) דהעובר במים אין המים שעליו תלושין לרצון.

ובהכרח לחלק, דעד כאן לא שמענו בדברי הרא"ש אלא היכא שרצונו וחפצו **בעצם מים אלו**, שהרי הוא שותה מהם, אלא שחלק מהמים עולים על שפמו, לזה מהני מה שבהכרח שחלק מהמים יעלו על שפמו דאף מים אלו כלולים ברצונו. אבל היכא שאין כלל כוונה ורצון במים, לא מהני מה שהדבר מוכרח מתוך מעשיו, כיון שאין לו רצון כלל בתלישת המים עצמם. וכן כתב **החזון איש** (מסעירין פי ג. פ. ה). ומעתה לא מהני דין זה ליישב בנידון דידן, שהרי אין לו עתה רצון כלל בנתינת המים על האתרוג.

משקין טמאים מכשירים שלא ברצון

תירוצי נוסף מהגאון מטשעביץ, דהמים טמאים מחמת הידים ולכן מכשירים אף שלא לרצון, ותמימה שאין מבואר כן ברש"י

עוד כתב הגאון מטשעביץ במקום אחר (פ. סא. פ. ה) ליישב הסוגיא באופן נוסף. דהנה תנן במכשירין (פ. ה) 'משקין טמאים מטמאים לרצון ושלא לרצון', והיינו דמשקין טמאים מכשירים את האוכלים שנפלו עליהם אף שלא לרצון. ומעתה הלא סתם ידיים שניות הן ומטמאות את המים שעל גבי הלולב, [דכן הוא הדין ידיים מטמאות את המשקין להיות ראשון לטומאה וכדתנן בפרה (פ. ה), 'כל הפוסל את התרומה מטמא את המשקין להיות תחילה'] וממילא משקין אלו, שהם טמאים, הרי הם מכשירים את האתרוג לקבל טומאה אף שנפלו עליו שלא לרצון.

אכן הביא הגאון מטשעביץ מדברי **התוספות** (פסירוש ד. פ. ושה) דכל הדין דמשקין טמאים מכשירין אף שלא לרצון, לא נאמרו אלא במשקין הטמאים מצד עצמם, כגון מעיינות הזב, אבל משקים

[וכחלום הריקאנטי], וממילא סבירא ליה נמי דבזה יש להחשיבו כ'זה קלי' שה 'ואוניהו' מעכב בהו.

[ואילו התוספות, לדעת רבי ישעיה פיק, לטעמייהו קאי, דסבירא להו שאין חובה לחבר את האתרוג לאגודת הלולב, ולחכי נקטו שאין לדון את דיני ארבעת המינים כאילו עסקינן בשמו הגדול, וממילא אף 'אוניהו' אין מעכב בהו.]

מקום הנטילה יבש

ביאור נוסף בדברי התוספות, שמקום הנטילה יבש משום חציצה ולהכי פירשו שהחשש הוא משום שיטפטפו המים

בעיקר דקדוקו של רבי ישעיה פיק מלשון התוספות 'נוטפים מימיו על האתרוג', יש להביא בזה ביאור נפלא מתוך דברי **העמודי אור** (פי ה) בענין אחר.

כי הנה התעורר העמודי אור בהערה גדולה על מנהג העולם ליטול את הלולב כשעדיין רטוב הוא במים, דלשיטת **המשנה למלך** (עשרה ירכ. ג. ד), דגם מים הוו חציצה [ולכן כל זמן שגופו של הכהן לח ממי הטבילה אין לו ללבוש את בגדי הכהונה, משום שהמים חוצצים בין בגדי הכהונה לגופו של הכהן]. אם כן, הכא נמי אין ליטול את הלולב כל זמן שהוא לח מן המים, דהוה ליה 'חציצה' בין הלולב לידו.

והביא העמודי אור ש'מופלג אחד' הוכיח לו מגמרא מפורשת דשפיר דמי ליטול את הלולב כשיש עליו מים. והוא מסוגיא דידן, דאסור ליטול אתרוג של תרומה 'מפני שמכשירה', ופירשו רש"י ותוספות שהלולב נותנים אותו במים ומחזירים אותו למים כדי שלא יכמוש, ובשעת נטילתו הרי הוא מורטיב את האתרוג. הא קמון ראיא ברורה מדברי הגמרא שהלולב יש עליו מים בשעת נטילתו, ובעל כרחך דמים שעל הלולב אינם חוצצים.

ודחה העמודי אור ראיא זו, דיתכן שעליו לנגב ולייבש שאת מקום אחיזת הלולב בידו קודם הנטילה כדי שלא תהא חציצה בין ידו ללולב, אבל את חלקו העליון של הלולב רשאי להשאירו רטוב, וממילא אכתי יש לחשוש שמא יטפטפו המים מחלקו העליון של הלולב על האתרוג בשעת הנטילה שמא יוכשר האתרוג של תרומה לקבל טומאה, וכך יוכשר האתרוג של תרומה לקבל טומאה.

ודקדק העמודי אור כן בלשון התוספות שם, 'נוטפים מימיו על האתרוג', דהלשון 'נטיפה' משמעו מלמעלה למטה, והיינו שאין חשש ממקום נגיעת ידו אלא מחלקו העליון של הלולב.

ואם כן לדברי העמודי אור איך לן ביאור נוסף בזה שדקדקו התוספות בלשונם 'שנוטפים מימיו על האתרוג', והוא לאשמועין שמקום נטילת הלולב גופיה יבש הוא, וכדברי העמודי אור.

ואף גם זאת היה מקום לומר דהריטב"א והמגיד משנה, דנדו מפירוש רש"י [ותוספות]. הוא משום טענת העמודי אור הנ"ל, דיש לנגב את הלולב קודם נטילתו, ולכן אין האתרוג מקבל מים בשעת הנטילה.

אכן על עיקר טענת העמודי אור, דהמים שעל גבי הלולב המה חציצה לנטילת הלולב, עיין מה שכתבנו בזה בארוכה בחדא פלפלתא (שם פ. ט. פלג פי ט) ליישב דאין המים שעל גבי הלולב חציצה.

ג. קושיא בדברי רש"י דהא בעינן רצון בנתינת המים, וישובים שונים לכך

הכשר אינו אלא לרצון

הטעם דלא פירשו הריטב"א והרב המגיד כרש"י הוא משום דאין כאן רצון בנתינת המים

אמנם באמת היה נראה דאין להוכיח כלל משיטת הריטב"א והרב המגיד דפליגי על דין הריקאנטי. ומה שלא פירשו כרש"י, שהאתרוג מוכשר לקבל טומאה מחמת נגיעתו במים שעל הלולב, יש לומר טעמא אחרניא בזה.

דהנה באמת יש לתמוה טובא בפירושו של רש"י, דהלא דין פשוט הוא בהלכות הכשר אוכלין, שאין הכשר פירות אלא ברצון הבעלים, וכמבואר במסכת מכשירין (פ. סא) דכל משקין שניתנו על הפירות שלא ברצון הבעלים אינם מכשירים את הפירות לקבלת טומאה. ואף היכא שהאדם עצמו נתן מים בידיו על הפירות ברצונו, אם נתנם מחמת מטרה צדדית אחרת, לא הוכשרו הפירות. כדתנן במכשירין (פ. ה), דהטומן את פירותיו במים מפני הגנבים, אין הפירות מוכשרים.

ואילו הריטב"א אזיל לשיטתיה, דסבירא ליה דתרתיה בעינן, ואף לאחר שנתלשו המשקים לרצון אינם מכשירים את הפירות אלא אם כן נפלו על האוכלים לרצון, וממילא אינו יכול לפרש כפירוש רש"י שהאתרוג הוכשר לקבל טומאה מכח המים שעל הלולב, שהרי אין כאן רצון בנגיעת המים באתרוג. ולהכי פירש בדברי הגמרא ההחשש הוא שיכניס את האתרוג לתוך המים יחד עם הלולב.

וכן המגיד משנה לא לחינם נטה מפירוש רש"י ותוספות ופירש כטעם הריטב"א, דהרי הוא בא לפרש את הרמב"ם, והרמב"ם הלא סבירא ליה דתרתיה בעינן, גם תלישה לרצון וגם נתינה לרצון, וממילא שבדברי הרמב"ם אין לפרש כלל כרש"י אלא כהריטב"א, דיש לחשוש שישרה אף את האתרוג במים. ומה מתקו הדברים היאך כל ראשון לטעמיה אזיל בדקדוק נמרץ.

דקדוק לשון הרמב"ם

הרמב"ם דקדק לכתוב 'שמוא יכשירו לטומאה' ולא נימא כפירוש רש"י שבהכרח מוכשר

יש להוסיף בזה תוספת נפלאה. כי הנה כן לשון הרמב"ם (ט"ז פ"ג) כשפסק שאין ליטול אתרוג של תרומה מפני שמכשירה:

'אתרוג של תרומה טהורה ושל מעשר שני בירושלם לא יטול, שמוא יכשירו לטומאה, ואם נטל כשר'.

והנודע ביהודה (מייסד א"ח סי' קל"א) דקדק בדבר, דהנה הרמב"ם שינה מלשון הגמרא 'מפני שמכשירה' דמשמע שבוודאי יוכשר, ונקט הלשון 'שמוא יכשירו לטומאה' שמשמע דהוא חשש בעלמא. ועיין בדבריו מה שכתב בזה.

אמנם להמבאר הרי בכונת מכוון דקדק הרמב"ם בלשון הפלא ופלא. דבשלמא לשיטת רש"י, דאף אם נגעו המים באתרוג שלא ברצון הוכשר האתרוג לטומאה, שפיר ניחא לשון הגמרא 'שמכשירו לטומאה', דמשמע דוודאי שיוכשר לטומאה בנטילה. אבל הרמב"ם לטעמיה, דסבירא ליה שגם נתינת המים על האתרוג בעינן שתהא לרצון, מהיכי תיתי שיוכשר האתרוג מכח המים שעל הלולב, הלא מכח המים שעל הלולב אין האתרוג נעשה מוכשר דהא אינו לרצון. ולהכי שינה הרמב"ם מלשון הגמרא וכתב 'שמוא יכשירו לטומאה' להשמיענו שהחשש הוא שמוא יבוא ויכשירו להדיא בנתינת מים עליו, וכפירוש המגיד משנה.

השתא ממילא נמצא דכל רבתינו הראשונים יכולים לסבור את דין הריקאנטי דיש לחבר את האתרוג לאגודת הלולב, והטעם דלא פירשו כרש"י הוא משום שיטתם בהלכות הכשר אוכלים, ולטעמיהו אזלי.

ה. מקור חדש של הגר"א לדין הריקאנטי

'יוקשרו כולם אגודה אחת'

מקור הגר"א לדין הריקאנטי מדברי המדרש דכל המזנים כולם באגודה אחת

הגר"א בביאורו לשולחן ערוך (תמ"ח י"ב) הביא מקור חדש ומיוחד לדינו של הריקאנטי, מהמדרש (ויקרא רבה פר' ל' סי' ג'), 'פרי עץ הדר, אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים. כפות תמרים, אלו ישראל, מה התמרה הזו יש בו טעם ואין בו ריח, כך הם ישראל יש בהם שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים. וענף עץ עבות, אלו ישראל, מה

הדס יש בו ריח ואין בו טעם, כך ישראל יש בהם שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה. וערבי נחל, אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך הם ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם, לבדן אי אפשר, אלא אמר הקדוש ברוך הוא, יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו. ואם עשיתם כך אותה שעה אני מתעלה. הדא הוא דתימא (פמ"ט ט), הבונה בשמים מעלותיו, ואימתי הוא מתעלה, כשהן עשויין אגודה אחת, שנאמר (ש"א), ואגודתו על ארץ יסדה. לפיכך משה מזהיר לישראל, ולקחתם לכם ביום הראשון'.

כוונת הגר"א להוכיח מדברי המדרש דגם האתרוג צריך להיות עם הלולב באגודה אחת. ובוודאי לא ניתן לומר שכונת המדרש שהאתרוג יהיה בתוך אגד הלולב, דהא ילפינן לה בגמרא (פס"ג ל"ג) שאין להכניס את האתרוג לאגודה אחת עם הלולב, אלא בהכרח דכוונת המדרש 'שיוקשרו יחד' היינו שמקרב את האתרוג לאגודת הלולב בשעת נטילתו.

ועל דרך זו הביא הגר"א עוד את דברי הברייתא (מנחות ט'): 'ד' מינין שבלולב, ב' מהן עושין פירות וב' מהם אין עושין פירות, העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין, ושאין עושין פירות יהיו זקוקין לעושין פירות, ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהיו כולן באגודה אחת. וכן ישראל בהרצאה עד שיהיו כולן באגודה אחת, שנאמר (ש"א), הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה'. והיינו כנ"ל, דודאי אין כוונת הברייתא שיהא האתרוג באגודה אחת ממש עם הלולב, ובהכרח שהכוונה היא למה שמקרבם יחד בשעת הנטילה.

אמנם מדברי אחרונים אחרים נראה שלא הבינו כך את דברי הברייתא. דהנה הכפות תמרים (פס"ג ל"ג ד"ס אגד) תמה, מה פירוש שכולן באגודה אחת, הלא האתרוג אינו באגודה עם שאר המינים, והניח בקושיא. והפרי מגדים (משנ"א א"ח תמ"ח י"ב) הביא את קושיתו וכתב ליישב, ד'כולן' היינו רובן, והכוונה לאגודת הלולב בלבד, וכן כתב הרש"ש במנחות שם (ל"א וא"ל ט"ז), וכן כתב החזון איש (פ"ח קמ"ג ג'). ואם כן לדבריהם אין מקור מהברייתא לדברי הריקאנטי.

ובאמת שיש לתמוה טובא על דברי הגר"א, שהרי הגמרא (מנחות ט"ז) העמידה את הברייתא 'עד שיהיו כולם באגודה אחת' דאזלא בשיטת רבי יהודה דאגד לולב מעכב, ודלא כרבנן דאגד אינו מעכב. ונמצא דהברייתא לא קאי אלא לענין אגד ממש ולא לענין קירובם בלבד. דאי נימא דכוונת הברייתא שיהיו כולם באגודה אחת היינו בזה שמקרב את האתרוג ללולב בשעת הנטילה, אם כן מאי ראיא דהברייתא קאי לרבי יהודה, דלמא הברייתא קאי אף לרבנן, ו'אגודה אחת' הוא שנוטלים כולם יחד מקורבים זה לזה. ומאחר דמיידי לענין אגד, ממילא מוכרח כדברי האחרונים הנ"ל, שלא קאי רק על השלושה מינים ולא על האתרוג.

ושמא אין כוונת הגר"א לפרש שכונת הברייתא 'אגד' דהיינו לקרבם, אלא שטעם האגד הוא מחמת שכל ארבעת הסוגים של ישראל צריכים זה לזה, ממילא הרי טעם זה מכריח שצריך לכל הפחות לקרב את האתרוג בכל מה שאפשר, אפילו אם אין לאגודו יחד, וכלשון הגר"א 'ואף שאין עמיהם באגודה, לחברם צריך'. ואם כן, אין כאן מקור מפורש מדברי הגמרא, אלא הוא סברא על פי דברי טעם הברייתא לאגד.

משיעורי הספר 'חדא פלפלתא' דברים וירח האיתנים

כהן גדול שעבד ונמצא חלל

והמסתעף לחידוש שבתרגום יונתן שביכורים ניתנים לכהן גדול

א. חידוש ההפלאה דבשחיטת פה כהן גדול ליכא הכשר ד'ברך ה' חילו'. ב. תמיחה עצומה על חידוש ההפלאה מסוגיא מפורשת. ג. 'מתה כהונה' או 'בעלה כהונה' וברדת הרמב"ם בעובד אחר שגודע בחללו. ד. ביאור בירושלמי דדדדי חקירה זו תלויים בילפותות לדין ההכשר. ה. יישוב הקושיא מסוגיא דמכות, דדעת ההפלאה כמ"ד 'בעלה כהונה'. ו. ביאור בדברי ההפלאה דקאי רק לענין 'שחיטת פה של כהן גדול'. ז. חידוש התרגום דבעי להביא הביכורים לכהן גדול. ח. הבאת ביכורים לכהן גדול שהוא המופלג בצדקותו.

חזק חזק ונתחזק הושלמה הסדרה!

בשורה נפלאה לכל עמלי תורה ושוחריה בשנה טובה ומתולת הושלמה הסדרה המבוקשת של הספר הנפלא מתוך מדבש וטפת צופים בדברי תורה שרבים

חזק חזק ונתחזק

שיעורים על סדר פרשיות התורה והמעשים, בענין ועלמל, מאוצרותיהם של גדולי הדורות, ראשי ישיבות ורבותי הקדושים, מוגשים ביד אמן

מפי הגאון החסיד מפי מייק מרגליות רבי דניאל חיים אלטר שליט"א ראש ישיבת בני מנחם - ירושלים תובב"א

בעריכה מיוחדת ובשפה תהווה לכל נפש מבית ניצוץ אחד שעיני מכוון 'אור חדש'

מתאים במיוחד לשנה של קורת רוח אשר תתן בביקור אור שמחה ותארח את טעם מתוקת התורה על ילדיך

עונג שבת וחג אמיתי

בהוצאת מכוון 'אור חדש'

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות לביכורים ומעשים נוספים: office@orchadash.co.il

<p>אוצרת הבית:
כלל חיות הספרים המובחרות
N. GREENFELD INC.
הוצאה לאור והפצת ספרי קודש
TH STREET BROOKLYN, NY 11218 39 1366
TEL. 718.633.8103 FAX. 718.438.2846
4382846@GMAIL.COM</p> <p>בית:</p> קודש בית ישראל אשדוד הר"ח ישראל מנדלסון ה"ר 052-762-4016	בני ברק: סאטמר ספרים סטור, קדושת יום טוב 7 ספריות - האחים גיטל, שלמה המלך 2 אוריתא - ש"י ירושלים 10 מרכז הספרים, הרב ש"י 2 אלתר ספרים, הרב לנדא 1 ספר, ציטליס 20 למדן - בית הספרים, כרמל 64 ב' ספרי קודש וויניץ - בנעת פנינים בית שמש: רמה ב - קריית ספרים רמה ד - ספרים ווינקל	ירושלים: גירסא ספרים, חפץ חיים 13 ביתר פני מנחם, יוסף ו' 3 ספרים ונקל, עלי הכתר 15 ספרי הישיבה, בית ישראל 1 ביתר פני מנחם, הרב לנדא 4 ולדמן ספרים, ביתר פני מנחם 13 אברמוביץ ספרים, מאה שערים 31 ספרי עין יעקב, בנעת פנינים 16 נתניה: ספרים טובים - ביתר פני מנחם

רזא דאחד

שיחות ודרשות

לכל אחד יש חלק בתורה המלמדת לו אורחות חיים

לרקוד עם התורה שנלמד מעתה

נקטינן מאמר נפלא מאת א"י החידושי הרי"מ זצ"ל על מהות השמחה והריקודים ב'שמחת תורה', אשר פעם אחת ראה כיצד יהודי מפציר בכל מאווד בגבאי שיתן גם לו 'הקפה' עם הספר תורה בשמחת תורה. ניגש אליו רבינו החידושי הרי"מ זצ"ל ואמר לו: אל יחר אפך, שכן הרקידה עם ספר התורה ביד - כמוה כשבועה חמורה בנקיטת חפץ, ואם כן מה לך להיכנס לענין חמור זה. כה הניא אותו מרצונו העז לשאת בחיקו ספר תורה בהקפות של שמחת תורה. ובאמת יש להבין ולרדת לעומקם של דיבורים קדושים אלו: 'שבועה' זו האמורה כאן - על מה נסובה, האם על קיום התורה ומצוותיה או שהוא מתחייב ונשבע ללמוד את כל התורה כולה.

עד שהאיר ה' את עיני להבין ולהשכיל דברי צדיקים וחידותם על פי מאמר נוסף שאמר החידושי הרי"מ זצ"ל, מה שסיפר החסיד המובהק הגה"צ רבי בן ציון רבינוביץ ז"ל מווארשא המפורסם בכינויו 'רבי בן ציון אוסטרובער', מאריות שבחבורת חסידי החידושי הרי"מ זצ"ל, ששמע פעם אחת מפה קדשו של החידושי הרי"מ זצ"ל שראה שני חסידים הרוקדים בעזו לכבודה של תורה זה לצד זה בהקפות בשמחת תורה. פנה ואמר לסובביו כי זה האחד יתעייף מריקודו לפני השני. כך הוה, ולפליאת הנוכחים ביאר החידושי הרי"מ כי אין אלו דברי נביאות, אלא שהראשון רקד על התורה **שכבר למד**, ואילו השני רקד עם התורה שעדיין לא למד ורוצה ללמוד. ולכן הראשון שלמד הרבה - ללימודו יש שיעור וגבול. ברם זה שרוצה ללמוד ומתאוה לתורה, לזה אין שיעור למעלה, שלרצון הטוב - אין סוף וגבול.

בוודאי כשאנו שומעים מפורש יוצא מאמר נפלא זה, הלב מתלהב ורוצים ורצים לרקוד עם התורה יותר ויותר. ברם, עדיין לא כל אחד נמצא במדרגה זו ורבים אומרים לנפשם היאך נמלא נפשנו בשאיפה אמיתית, וכשעושים חשבון נפשם אינם רואים כיצד יספיקו וכיצד יוסיפו בלימוד התורה, ומהי העצה לזה.

התורה מנחילה לנו אורחות חיים

ובכן מצאתי בסיעתא דשמיא מדרש מפורש בדברי חז"ל, הפותח לנו שער להבין יסוד הדבר ופירושו, וכיצד זה נוגע לכל אחד ואחד. כך לשון המדרש (ויקרא טו. א) המספר על רבי ינאי שהיה מאכיל על שולחנו תלמידי חכמים, ופעם אחת הלך בדרך וראה אדם נכבד 'שהיה משופע ביותר', כלומר שהיה לבוש בגדים נכבדים כראוי לתלמידי חכמים (עין יקרא טו. א), וסבור היה כי בוודאי בגדול בתורה עסקין, ועל כן הזמינו לבוא לביתו ולסעוד על שולחנו. לאחר שנתן לו לאכול ולשתות, תהה על קנקנו במקרא ובמשנה, באגדה ובתלמוד, ולגודל הצער לא ידע ולא כלום והסתבר לו כי אינו תלמיד חכם כלל וכלל.

הצטער רבי ינאי, אך בכל זאת כיבדו לברך ברכת המזון. אלא שהאיש אף לא ידע לברך ברכת המזון, ונענה ואמר לבעל הבית: 'ברך ינאי בביתיה'. מרוב צער אמר לו רבי ינאי: האם תוכל לחזור אחרי על מה שאני אומר לך? והאיש הסכים. וכך אמר לו רבי ינאי: אמור אחרי, 'אכול כלבא פיסתא דינאי', כלומר כלב אכל מפיתו של רבי ינאי. מיד קם האיש ותפס לרבי ינאי בבגדו ואמר לו: הירושה שלי נמצאת אצלך ואתה מונע אותה ממני. התפלל רבי ינאי ושאלו על מה כוונתו ועל איזה ירושה הוא מדבר, הסביר האיש: לפני זמן מה עברתי ליד תלמוד תורה שמלמדין שם תורה לדרדקי, ושמעתי קול של תינוקות של בית רבן שלמדו את הפסוק (דברים לו. ז) 'תורה

וליוסף אמר מברכת ה' ארצו (דברים לג. יג)

המתגבר על ארציותו

איתא בספר 'אמת ליעקב' לרבי יעקב צבי יאליש זצ"ל, בעל 'מלוא הרועים', כי 'יוסף' הוא הצדיק הגובר על יצרו, שמתפאר בו ה' בכל העולמות. ואף שיש להקב"ה רבבות מלאכים, מכל מקום 'מבורכת ה' ארצו', יותר מתעלה ומתברך שמו מבשר ודם הקרוץ מחומר, שאף על פי כן מתגבר הוא על ארציותו ועובד את ה' בכל לבבו.

וקרני ראם קרניו ... והם רבבות

אפרים והם אלפי מנשה

(דברים לג. יז)

ראשי תיבות ראם

נתן בזה ה'חתם סופר' [נלב"ע כ"ה בתשרי ת"ר] (עי' לקוטי תכר בן חיים ח"ב. לקוטי פרשקו) רמז, כי תיבת 'ראם' נוטריקון 'רבבות אפרים אלפי מנשה'.

צדקת ה' עשה ומשפטיו

עם ישראל (דברים לג. כא)

צדקה או משפט

כתב בספר 'כנסת ישראל' לרבי ישראל גולדמן זצ"ל [מגיד מישרים בגרוסוורדין] (אטא. ה. טז) [וכן דרש הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זצ"ל], כי כאן מרומזת דרכו של משה רבינו. בשעה שדיבר עם הקב"ה, היה הולך ומזכיר רק צדקה וחסד של בני ישראל, והרבה בשבחם ככל האפשר. 'צדקת ה' עשה'. אך אחר כך, כשפנה לדבר אל בני ישראל, אז כבר דיבר אתם דברי משפט ותוכחת מוסר, כדי שייטיבו דרכיהם.

לעיני כל ישראל

(דברים לד. יב)

שנאלו לנו לשזור הלחות לעיניהם, שנאמר (לעיל ט. יז) ואשרם לעיניהם. והסכימה דעת הקדוש צדק הוה לדעתו, שנאמר (שמות לו. א) אשר שזרם. יישר כחך ששזרם

התימת אמ"ת

אמרו חז"ל כי חותמו של הקב"ה הוא אמת (עי' שנת נה). וביארו במדרש (דבר א. י) לפי שאות א' היא הראשונה באותיות, מ' האמצעית שבהן, והאות ת' היא האחרונה.

על פי זה הביא המהר"ם שיק זצ"ל בשם **חכם אחד** (עי' תקנות ותפלות שג ג - שער תורת משה. ד"ה ושמעתו: דף יד. ועי' ספר רש"י עמ' לו ע"ה ג. חסד הגאון מוילנא) להאיר בדברי רש"י, אשר כל דבריו נשקלו בפלס, שאף הוא כיוון לכך. שפתח את דבריו ביאמר רבי יצחק לא היה צריך 'וכו' (בראשית א. ב). וגבי 'כל הולך על גחון' (ויקרא יא. נג), שוי"ו 'דגחון' היא חצי התורה באותיותיה, פירש רש"י כי גחון היינו 'מעיו'. וכאן חתם את דבריו באות תי"ו, 'ששברת'. הרי חותם אמ"ת.

וזאת הפרכה אשר ברח משה איש הא-להים (דברים לג. א)

איש האלוקים

פירש ה'אור החיים' הקדוש (כאן, ע"פ תחומות) (ג. כי 'איש האלוקים' הוא כמו 'איש נעמי' (רות א. ב), שהיה בעלה. כמו כן משה רבינו נחשב כביכול בעל הבית על האלוקים, שהיה בבחינת 'צדיק מושל יראת אלוקים' (שמואל ב. ג. א). שיכול היה להטות דין שמים לרחמים וחסדים כרצונו (מ"ק טו.).

מימינו איש דת למו' (דברים לג. ב)

תורה שבכתב ושבעל פה

מלבד התורה שבכתב, מרומזת כאן גם התורה שבעל פה, כדברי הגר"א זצ"ל (דבר אליהו), שכן תיבות אלו 'דת למו' מורכבות מהאותיות של תיבת 'תלמוד'.

להתחיל בימין

דרש הגר"א זצ"ל (דבר אליהו), הנה בני ישראל שמעו מפי הגבורה 'אנכי וילא יהיה לך' (מסות נד), ואילו אומות העולם כששאלו מה כתיב בה, נאמר להן 'לא תרצח' ו'לא תגנב' (מכילתא דר"י. יתרו. מ"ג דבחדש פ"ה. ספרי דברים. חזקת הנרטה. פ"ס שמו). ומא' שנא. אלא שבני ישראל רגילים לקרוא מצד ימין לצד שמאל, בשעה שהאומות דרכן לקרוא מצד שמאל לצד ימין. לכן האומות פגשו תחילה בלוח השמאלי, שם נאמר 'לא תרצח' ו'לא תגנב', ואילו בני ישראל החלו לקרוא מצד ימין, ושם הדיבור הראשון הוא 'אנכי', ואחריו 'לא יהיה וכו'. וזהו שאמר הכותב 'מימינו איש דת למו', שזכו לנחלתם בתורה אחר שהוצע להם מסטרא דימינא שבלוחות.

יחי ראובן ואלי ימת

(דברים לג. ו)

חיים נצחיים

שאלו את הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל בהיותו ילד בן שלש, מהי הכפילות 'יחי ראובן', ושוב 'ואל ימות'. הרהר הנער ומיד ענה: הלא כאשר אמר זאת משה רבינו, כבר מת ראובן, אם כן מה שאמר 'יחי ראובן' היינו לתחיית המתים, ושוב הוסיף 'ואל ימות', שלא יוסיף למות שוב.

וללוי אמר תמיד ואוריך

לאיש חסידך (דברים לג. ח)

איזהו חסיד

אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זצ"ל (עי' דברי ישראל [ני תרל"ב] נספח), כי לכן נקרא חסיד, לפי שמצד אחד אין לו חלק ונחלה עם אחיו, כולם קיבלו חלק בארץ ישראל והוא נשאר ללא כלום, ומכל מקום עדיין הוא עומד על הדוכן ושר שירה לפני קונו. לזה יאה להיקרא 'איש חסידך'.

נציבי מכון 'אור חדש'

אשר נשא לבם אותם להיות עמודי התווך ופטרוניו הסבון בהצפת סעייונות התורה והחסידות

אלה יעמדו על הברכה

הרב שלמה חנוך אברמצי'ק ומשפחתו שיחיו
פלעטבוש - ניו יורק

הרב נפתלי צבי אברמצי'ק ומשפחתו שיחיו
לייקווד - ניו ג'רזי

הרב אליעזר דוד איצקוביץ ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב שלמה יוסף בידרמן ומשפחתו שיחיו
מונסי - ניו יורק

הרב ירמיה בראך ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב חיים אברהם בראך ומשפחתו שיחיו
לייקווד - ניו ג'רזי

משפחת ברין הנכבדה שיחיו
ירושלים - ישראל

הרב ישראל שמעון בריקמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יהודה לייב אברהם גוטמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יוסף ברוך גליקסמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אברהם יעקב גרינשטיין ומשפחתו שיחיו
פלעטבוש - ניו יורק

הרב ידידיה גרינשטיין ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב שלמה הלר ומשפחתו שיחיו
לייקווד - ניו ג'רזי

הרב שאול וואסערטרהיייל ומשפחתו שיחיו
סומס ריבר - ניו ג'רזי

לע"ה הר"ח ר' מאיר בן הר"ח ר' שמחה יצחק זאציאנז ז"ל
נלב"ע ג' בסיון תשס"א

הרב מנדל טייטלבוים ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב חיים בער יוסטמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אהרן לב ומשפחתו שיחיו
ירושלים - ישראל

הרב יעקב יוסף לב ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יעקב זעליג לנדא ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב חיים דוד מונדרוביץ ומשפחתו שיחיו
לייקווד - ניו ג'רזי

הרב דוד מרגליות ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב יעקב מאיר פיגא ומשפחתו שיחיו
לייקווד - ניו ג'רזי

הרב שלמה פעדער ומשפחתו שיחיו
ווייליאמסבורג - ניו יורק

הרב מרדכי צבי קאהן ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב מרדכי יהודה הלוי קליין ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אברהם משה קראוס ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב יעקב קריימן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יוסף שטרייכר ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

משפחת שקאפ הנכבדה שיחיו
שקגו - אילינוי

הרב מאיר שרייבער ומשפחתו שיחיו
ציריך - שווייץ

עיצוב ועמוד: יצחק גלבר 217-130-0527

רוא דאחד שמח"ת - המשך מעמוד 2

חסידים היו משוררים על מסורת שיש מפשיסחא, כי המאבד ממון - אין בכך כלום. אבל המאבד אומץ לב ותעצומות נפש - איבד הכל [געלט פארלירן - גארנישט פארלירן, קוראז' פארלירן - אלעס איז פארלירן]. אך יש לומר כי בתחילת דרכו של אדם שואב הוא חיוזק מכך שהקריב למען תורה ומצוות. אך ככל שהאדם מתעלה ומתמיד בדרכו - הוא מגלה שיש עוד מדרגה ובחינה: שבעצם לא איבד כלום. שלא ינסה לחפש מה איבד ומה הפסיד, ואולי בכל זאת הפסיד דבר מה, כי לא הפסיד כלל. לאחר שעלה ונתעלה, הוא מגלה עד כמה נועם ומתיקות יש לעבודת ה' ועד כמה נפלאה היא התורה, עד שלא מרגיש כל הפסד שהוא במה שבחר בדרך הטובה. אדם שקנה אוצר כל כלי חמדה בפרוטות מעטות, אטו ייחשב כמי ש'הקריב' פרוטות למען כך? מי שזכה לחפון מטבעות זהב מאוצר המלך, כלום ייחשב לו להתאמצות מה שגרף לשקו כסף וזהב? כשמבין את ערך גורלו וחלקו, יודע כי לא איבד דבר ולא הפסיד מאומה! רק ידע זאת האדם נאמנה, ויחיה כך, בלא להרפות מאומץ לבו בבחירתו הטובה, ולחיות עם 'קוראז' באמיתת דרכו. בזה יתבאר נמי דברי דוד המלך עליו השלום, שאמר (מלכים א'): 'העבר חרפתי אשר יגורתי כי משפטך טובים'. היינו שביקש מהקב"ה שיעביר ממנו את חרפתו בכך שהיה מוכן לעבור פחד ומורא למען משפטי התורה הטובים. כי כעת מבין שאם האדם מרגיש שהקריב למען התורה, אזי הרגשה זו חרפה היא.

זכנונו החידושי הרי"מ זצ"ל, לפני מאתיים שנה, יצא בעצמו לדרך חדשה בארץ לא זרועה, לבקש ולחפש מהי הדרך הטובה עבורו לעבודת ה' בשלמות, בדרך שתתאים ותועיל לו ולבניו אחריו. לא נרתע מכל הקשיים הרבים שנערמו בדרכו, וסלל בעוז רוח דרך לו ולבניו אחריו, ומדרך זו התפתח לב ליבה של היהדות החרדית בפולין, וממנה תוצאות חיים עד עצם היום הזה.

זכינו אף אנו להמשיך את דרך זו ומהותה, אשר לפני שלש שנים יצאנו לנתיב חדש בדרכנו, נתאחדנו בחבורת קודש של אנשי שלומנו המבקשים דרך לעבודת ה', בחתירה לאמת, בחיות ובדעת, בתובענות כלפי עצמנו להמשיך את מסורת רבותינו. יצאנו והלכנו אל ארץ לא זרועה, והיה לנו ה' לאור עולם, לדרוש ולבקש את תורתו ומצוותיו. למרות כל הקשיים שבדרך, לא איבדנו את עוז רוחנו, ולא איבדנו דבר. זכינו ונתקיים בנו המקרא 'כי ה' אלוך ברכך בכל מעשה ידך, ידע לכתך את המדבר הגדול הזה ... ה' אלוך עמך לא חסרת דבר'.

אנחנו חיים מכח הקדושה והעבודה של 'קמאי הו קא מסרי נפשיהו אקדושת השם' (ברכות כ.), שהם סללו לנו את הדרך הזאת, ליטול את ספר התורה ולקבל על עצמנו אורחות חיים, להוסיף כח ועוז בלימוד התורה, להיות בבחינה זו של 'חבוקה ודבוקה בך', שגם אם אנו 'סובלת סבלך' בכל זאת אנו רוצים להיות בשלמות 'טוענת עולך'. וזו השבועה של נקיטת חפץ, על התורה שאנו רוצים ללמוד, על יראת השמים והמידות הטובות שאנו רוצים ללמוד מן התורה - 'לומדת יראתך', ועל עוז חפצנו לקבל על עצמנו אורחות חיים אשר לומדים מהתורה הקדושה.

הקב"ה יזכה אותנו שנזכה לקיים את הדברים הללו, לשמוח עם התורה וללמוד אותה בשמחה ובכוונה, למלא שאיפתנו וחפץ ה' בדינו יצליח, ונזכה ללמוד ממנה מה שהתורה מלמדת אותנו, ובעזרת ה' נזכה להוסיף חילים בלימוד התורה בשנה הבאה עלינו לטובה, אמן ואמן.

(מפוך שיהא נקפוט שניות משל"ס)

ציוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. הם לא אמרו 'מורשה קהלת ינאי', אלא 'קהלת יעקב'. כלומר שהתורה היא ירושתו של כל איש ישראל. שאל אותו רבי ינאי, אמור נא לי, במה זכית לאכול על שולחני שתלמידי חכמים מסובים שם תמיד? ענה האיש וסיפר על אורחות חייו: מעולם לא שמעתי אדם שפגע בי במילה רעה והשבתי לו, ומעודי לא ראיתי שני אנשים שמתקוטטים זה עם זה ולא השתדלתי לשים שלום ביניהם. מיד אמר לו רבי ינאי: 'כל הדא דרך ארץ גבך וקרינתך כלבא?', יש בך כל כך הרבה דרך ארץ והנהגות טובות ואני ביזיתי אותך וקראתי לך 'כלב'? מיד קרא עליו את הפסוק (מלכים א'): 'וְשָׁם דֶּרֶךְ, בְּשִׁיר יִמְנִית, וְשָׁם, מִלְשֹׁן שׁוֹמָא וְשׁוּי. הָאִישׁ שָׁם אֲרוּחָתוֹ, הִרִי שְׁשׂוּה הוּא בִּיתֵר, וְרָאוּי לְמַעֲלוֹת רַבּוֹת.

למדנו מכאן יסוד נפלא, כי התורה הקדושה מלמדת לנו אורחות חיים, וכל אחד ללא יוצא מן הכלל צריך לקחת את התורה וממנה ללמוד כיצד להתנהג בין אדם לחברו, לכבד כל אחד וללמוד ממנו.

בהושענות אומרים 'חבוקה ודבוקה בך, טוענת עולך, לומדת יראתך'. זה יסוד לימוד התורה, שיראו את הלומד תורה ויאמרו 'פלוגי שלמדו תורה, ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר: 'ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר' (יוח"א ט.). כי אין יהודי שיכול לומר כי אין לו מה ללמוד מהתורה הקדושה. שכן דרך התורה היא דרך השלום, להימנע מקטטות ומריבות, ולהיזהר שלא לשמוע מילה רעה על חברו, וכן להבליג בשעת המחלוקת, בלא לענות, וכלשון חז"ל (שבת פ"ה ו'): 'השומעים חרפתם ואינם משיבים'. לדעת לשלוט בכוחות הנפש, על הפה ועל המעשים, לדעת להכניע את ה'כלב' הפנימי ולהפכו לאדם בעל שליטה ולהאחיה שם שמים על ידינו.

יאמר לחומץ וידלוק

רמז נפלא נמצא בסיפור הנודע המובא בגמרא (תענית כה.) שפעם אחת בערב שבת ראה התנא רבי חנינא בן דוסא את בתו שהיא עצובה, ושאל אותה על כך וענתה: 'כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן, והדלקתי ממנו אור לשבת'. אמר לה בתי, מאי איכפת לך מי שאמר לשמן וידלוק - הוא יאמר לחומץ וידלוק ואכן נעשה בו נס ויהיה דולק והולך כל היום כולו עד שהביאו ממנו אור להבדלה!.

דייתכן לרמז כאן כי שמן 'הכוונה' לאלו שיש להם חכמת התורה ועוסקים בחדוותא דשמעתא, כי התורה והחכמה קריות 'שמן' (מנחת סה.). ורמז גדול ונשגב יש בזה, כפי שאמרנו בהושענות 'שמועות מפך נשמעות', שהוא ראשי תיבות: שמן. ואילו חומץ, אלו הם שאין בהם עדיין את חכמת התורה אבל לבם משתוקק ורוצה להבין ולהשכיל וללמוד תורה. ולכן מגלים לנו חז"ל חיוזק עצום: 'מי שאמר לשמן וידלוק', הקב"ה שנתן לחכמים חכמה, 'יהיב חכמתא לחכמיין ומנדעא ליודעי בינה' - 'הוא יאמר לחומץ וידלוק', הוא יתן גם כח ובינה לאלו המשתוקקים ללמוד ונפשם עגמה עליהם, כדי שגם הם יוכלו לשמוח עם התורה ולהבין אמרי דעת.

זה הטעם שאנו רוקדים כאן היום, שכן רוצים אנו ומתאווים בכל לבבנו להיות מלומדי התורה בבחינת 'לומדת יראתך', אוחזים אנו בתורה בשתי ידיים כדי ללמוד הימנה, לכבד אותה ולרוממה, וזאת מטרתנו.

זמני השיעורים והדרשות בימות החול ובשבתות בביהמ"ד 'ארי שבחבורה', ארגמן 4 ירושלים •

מנחה ש"ק: ביום הר"ה נ"ה
רעוא דיעוין בהשתתפות מורינו הרב שליט"א
בשיחת כיבושין ורעוא דלכא

מנחה ער"ש: 10 דק' לאחר זמן הר"ה נ"ה
בין קבלת שבת לתפילת ערבית
דרשה סעניני הפרשה ודברי התעוררות

6:15 - שיעור בתלמוד ירושלמי
6:35 - שיעור דף חזקוני בליל, לאחר"ה תפילת שחרית,
אחר תפילת שחרית שיעור בחושב דר"י
...
יום חמישי בשעה 21:15 שיעור בספח"ק שפת אמת

ניתן לשמוע את שיעורי מורינו הרב שליט"א
בעלפון: 073-321-1945
ובאדי"ה בטלפון: 1917-456-8021
* פירושי חז"ל
2-2 שיעורי ירושלמי אודיש 2 < 2
4-2 שפת אמת אודיש 2 < 2
4-1 דף חזקוני בליל לח"ק 3 < 1
5-1 דרשות בלח"ק 5 < 1